

I N T E R V J U

med avgående stadsarkitekten Bristol Jaldén, f 1920.

Intervjun utförd den 10 december 1985 av Maria Maimlöf,
informationssekreterare i kommunen.

<u>Innehåll:</u>	<u>Sid:</u>
Arbetskamrater och kollegor	2
Tiden före 1940-talet	3
Kvarteren runt Solna station byggdes först	4
Hagalund	5
Huvudsta	7
Vireberg	8
Kommunen köper mark i Huvudsta	9
Skytteholm	11
Solna Centrum	12
Bagartorp	13
Bergshamra	14
Kungshamra	16
Uno Åhrén i Råsunda	17
Karolinska sjukhuset	17
Wibomstippen	18
Sammanfattning	18

Intervju med Bristol Jaldén, stadsarkitekt i Solna 1948-85

Idag är den 10 december 1985 och Bristol Jaldén och Maria MalmLöf sitter och skall prata litet om Bristols arbete i Solna kommun när han snart skall gå i pension.

- Du började här redan på 40-talet, Bristol?

- Ja, 1 september 1948.

- Var du den första stadsarkitekten?

- Nej, jag kom som stadsplanearkitekt. I och med att vi blev stad 1943 tillsattes en stadsarkitekt, och den förste stadsarkitekten hette Georg Scherman. När han slutade 1945, tror jag att det var, efterträddes han av Sven Axel Hagberg. Han var stadsarkitekt i Solna fram t o m den 1 augusti 1967 då jag tillträdde. Jag anställdes som stadsplanearkitekt, och när Hagberg gick i pension beslöts att det skulle bara vara en chefsbefattning.

I de flesta svenska städer fanns det inte full kompetens på plansidan efter kriget för att möta den då pågående omstruktureringen i vårt samhälle. Det pågick ju en stor förflyttning av folk ifrån landsbygden till tätorterna efter andra världskriget. På många håll i Sverige sökte man då folk som hade speciellt intresse för stadsplanering. När jag gick ut tekniska högskolan 1944, arbetade jag på privat arkitektkontor, och eftersom arkitekterna där bägge två hade stadsarkitektsyssla, så sysslade vi mycket med planarbete. Jag jobbade där i två år. Därefter var jag två år på Stockholms stads stadplanekontor, därför att jag redan från början hade funnit att stadsplanering var väldigt intressant. Där var vi fem arkitekter som nästan samtidigt spred sig ut till kommunerna i Sverige för att hjälpa till med planarbeten. Vi fick skicka folk till Västerås, Östersund, Södertälje, Lidingö och jag själv hamnade i Solna. Det var bara att sätta full fart för vi skulle förbereda marken för bostadsbebyggelse. Enligt byggnadslagstiftningen som kom 1947 måste marken planläggas innan man kunde använda den för bebyggelse.

-Jaha, så det fanns inte före 1947?

- Nej, det var stadsplanelagen 1931 som fanns, och gamla byggnadsstadgan och byggnadsordningen gällde, men 1947 fick vi en ny byggnadslag och en ny byggnadsstadga. Byggnadsstadgan ändrades sedan 1959 som bekant, och byggnadslagen har hackats sönder och samman så den är nu ett "sammel-surium" av olika datum för de olika paragraferna. Men vi skall få PBL nu om politikerna och Gud är goda.

- Om vi tar lite såna här personligare saker till att börja med. Är du uppvuxen här i trakten?

- Nej, jag är nyköpingspojke. Mina föräldrar var "rumpmasar" bägge två, så jag har lite påbrå från Dalarna.

- När du började i Solna, flyttade du hit då med en gång?
- Nej, jag började 1948 och fick en liten fin vink om att det var lämpligt att den tjänsteman, som efter den tiden hade så pass hög lön, bodde i Solna och skattade i den kommun han arbetade i. Jag var gift och hade en liten pojke, och den 1 oktober 1949 fick vi en lägenhet här på Bergsstigen i ett nybygge. Sedan flyttade vi inom Råsunda och bor numera på gränsen till Sundbyberg.
- Och du fick ett barn till sedan, som är fött i Solna då?
- Ja, jag fick en dotter 1955.
- Men där bor du kvar i alla fall?
- Där bor vi kvar, och där kommer vi väl att bo kvar så länge vi orkar sköta det. Barnen är ju utflyttade och nu sitter mor och jag ensamma i en femrummare. Vi måste väl byta en vacker dag, men vi vill inte skiljas från lägenheten, en tvåtagelägenhet. Den är alldeles idealisk tycker vi. Ligger otroligt centralt. Vi har T-bana, vi har bussar. Vi har alla typer av butiker, banker och post runt omkring oss. På 10 minuter når vi Stockholms centrum och vi kan då få tillgång till allt som finns där, så inte flyttar vi. Dessutom har vi skaffat oss ett ställe i skärgården som vi kommer att ägna ännu mer tid åt.

Arbetslokaler och kollegor

- Jo, sen var det det här med jobbet. Var satt ni?
- Vi satt i en villa i hörnet av Björkvägen och Linnévägen. Byggnadsnämnden hade sina lokaler där och stadsarkitektkontoret och stadsingenjörskontoret var också inrymda där. Det var Råsunda gamla byggnadsnämnds hus som övertogs av Solna stad, när Solna blev stad 1943, och de tre förutvarande byggnadsnämnderna slogs ihop.
- Hur många var ni när du började 1948? Då var ni väl inte så många?
- Ja, det kan jag på rak arm inte svara på. Men det fanns en kamrer, en gammal herre som hette Norbeck, som vi hade ärvt utav Råsunda. Han var också byggnadsnämndens sekreterare. Sen var det stadsarkitekt och stadsplanarkitekt, och sen fanns det en arkitekt till. Och så hade vi två kartritare. Det fanns bara två damer på stadsarkitektkontoret, och en av dem var Margaret Sahlberg, som fortfarande finns här, och den andra var Elsa Thuring som nyligen har gått i pension. Dessutom fanns det en 1:e byggnadsinspektör som hette Kurt Modin, och några månader efter mig kom Sten Delbrand som byggnadsinspektör. Han blev ju sedermera 1:e byggnadsinspektör när Modin gick i pension, och själv har han ju gått i pension för ett par år sedan.
- Det var inte så mycket mindre folk än vad som finns i dag egentligen.
- Jo, vi har ju ökat ut oss. Vi har varit uppe i 23-24 personer sammanlagt här, när det var som mest. Men i den stora olyckan som kommer att inträffa här efter den 1 januari 1986, så ska man ytterligare skära i

kontoret och omorganisera, vilket, sett ur min synpunkt, är näst intill vansinne.

- Kontoret flyttade sedan från Björkvägen.

- Ja, det byggdes nya lokaler sedan. Solna stads förvaltning var ju spridd på väldigt många håll och man konstaterade att man behövde sammanföra alla förvaltningarna, och då byggdes dom här tre husen mittemot Stadion 1954, i kv Charlottenburg, som nu har övertagits av polisen.

- Då fick ni flytta också?

- Då flyttade vi till Solnavägen 100. Högst uppe i det huset satt vi, och jag satt mot norr vänd mot en stor vacker ek. Jag satt ibland och tittade på en skata som byggde ett stort bo i eken och jag fick alltid frågan om skatan hade byggnadslov och jag var tvungen att medge att det hade den inte fått.

- Där blev det för smått också så att ni flyttade hit så småningom?

- Sen flyttade vi hit. Jag flyttade in den 4 december 1964 i det här huset och här sitter jag än.

Tiden före 1940-talet

- För att återgå till äldre tider, det fanns alltså inte någon stadsarkitektfunktion innan Solna blev stad?

- Jo, de olika municipalsamhällena hade tillgång till byggnadskonsulenter. Det var alltså arkitekter som tog konsultuppdrag. Namnen på dom kan jag inte, jag vet bara att den som var i Råsunda hette Birger Kuntze.

- Vad var det han hette nu i Råsunda som hade någon funktion på Råsundabolaget och som också ritade villor?

- Torsten Gustawi. Han var byggnadsinspektör och han hjälpte till med lite av varje, tomtavstyckningar bl a. Han fanns kvar när jag började. Han förde dagbok, från sin födelse nästan och till sin död. Varenda sak som hände skrev han upp, och dessutom förde han noga kassabok. Om han såla ut två öre, så fördes det in. Det lär ha funnits en stor hylla i det rum där han dog med alla dessa uppgifter.

- Jag undrar om hans dagbok finns kvar. Det skulle vara intressant.

- Det törs jag inte svara på. Jag vet inte.

- Han blev alltså kopplad till kommunen.

- Han blev byggnadsinspektör, det är riktigt. Jag vet inte om han ritade villor, men han tillstyrkte byggnadsloven då, för han var ju heltidsanställd, medan konsulterna ju bara kom då och då till resp samhälle.

- Man ser det när man tittar i gamla akter. Han står som beviljande, och på några har han dessutom signerat ritningarna.

- Ja, det är mer än jag vet.
- Och samma gäller för Pålskog.
- Ja, Pålskog han var byggmästare och en sån där fastighetshaj, som det numera heter, som tillika med några andra företagsamma herrar, herrarna Regnér och landsfiskalen Karlsson, såg till att det byggdes i Solna och dessutom gav en god avans till herrarna själva. Och Pålskog finns ju kvar än. Jag såg honom häromdagen.
- Han verkar ju också ha suttit i byggnadsnämnden.
- Jaadå, det gick så bra på den tiden att göra så. Och något jämförhållande har jag aldrig trott fanns. Det fanns inte då inte.
- Men han har inte varit så aktiv sen du kom till Solna?
- Nej, han hade slutat då. Men han har ritat en del efteråt, bland annat dom första utbyggnaderna på Fotbollstadion i hörnet på östra läktaren. Han ritade väl också sin egen villa i kv Fjället. Han fanns kvar i bakgrunden på 50-talet och kanske in på 60-talet. Men sen har åldern tagit ut sin rätt. Han är vid det här laget rätt gammal.
- Ja, om man tittar på Råsunda på 30-talet så stod han för 80% av bebyggelsen. Han verkade vara mycket aktiv och verkar ha ritat hus själv.
- Han ritade, byggde och satt i byggnadsnämnden. Det gick bra att förena sånt förr i tiden. Det var mycket praktiskt naturligtvis. Då fanns det inga oppositionella hinder.
- De här Regnér och landfiskal Karlsson, hade du något med dem att göra?
- Nej, de byggde i Hagalund huvudsakligen. De köpte fastigheter där bröderna Regnér, David och Teodor, och byggde och gjorde fastighetsaffärer. De fanns kvar ända in på 50-talet. Den sista planen som bebyggdes på deras mark i Vasalund var kv Flora.
- Om vi då skall återgå till utvecklingen i Solna. När du kom hit var det bostadsbrist.
- Ja, det var det. Egentligen kan man väl säga att vi var ett U-land till början av 1900-talet och kanske t o m första världskriget, men sen började det hända någonting. Råsunda blev t ex det samhälle i Sverige som låg på fjärdeplatsen beträffande bostadsproduktionen, bara Stockholm, Göteborg och Malmö producerade mera bostäder 1939. Det gjorde att det sen stod lägenheter tomma, så folk blev erbjudna att bo både ett kvartal och ett halvår gratis om de var snälla och flyttade in.

Kvarteren runt Solna station byggdes först

- Sen stagnerade byggandet när kriget kom. Men sen efteråt tryckte det på ytterligare, och då kan man väl säga att vår förvandling från agrarsamhälle till industrisamhälle började eller hade tagit verklig fart. Då skedde den stora inflyttningen och då skulle ju alla kommuner ha bostäder

för dom inflyttade. Och eftersom vi ligger som vi gör i förhållande till Stockholm så fick vi också stort tryck på oss - som vi delvis också hade haft under 1800-talets slut och 1900-talets början, men kanske under lite andra former och med lite annan bakgrund. Så det var bara för den tillkommande stadsarkitekten att sätta igång att rita stadsplaner. Och den första stadsplan som ritades och blev omsatt i bostäder var vid Solna station kv Fölet. Husen som ligger vid Rättarvägen och Förvaltarvägen kom till strax efter. Sen var det full rulle. Det var i början på 50-talet. Planen gjordes 1948-1949 och började byggas efter 1950.

Hagalund

- Sen, som sagt, började jag redan 1948 att titta på hur man skulle förnya Hagalund. Det hade vi kommit underfund om att det hade blivit för gammalmodigt och 1943, precis innan vi blev stad, hade Hagalunds byggnadsnämnd anlitat två stora namn inom svensk arkitekturhistoria, nämligen bröderna Alsén, att rita ett förslag till hur man skulle bygga om Hagalund. Det var ju helt rationellt på den tiden med nya stora hus. Men det tog tid. Vi hade ju krig och dessutom efteråt så var man osäker på ekonomin. Jag fick börja med att rita förslag till förnyelse av Hagalund, men det blev inte omsatt i någonting. 1954 kom en statlig utredning om hur man skulle sanera. Det föreslogs att man skulle gå ifrån punktsanering och i stället ta större grepp i form av områdessaneringar, men den utredningen visade sig snart hamna, liksom så många andra statliga utredningar, i byrålådan. Och det gjorde det att 1956 fick jag tillstånd att anställa en arkitekt som hette Tomas Friberger som skulle syssla med Hagalund. Men vi kopplade om det hela så att vi tillkallade en konsult som hjälpte oss med Hagalund, och Tomas Friberger fick överta arbetet med att färdigställa den första generalplanen. Han kom då från ett kontor som hade sysslat med översiktliga planeringar, så det var väldigt bra att göra en sådan rockard. Och Hagalundsplanen den beställde vi av Vattenbyggnadsbyrån med förbehållet att deras då, ska vi säga näst kände man Gunnar Lindman, (Sune Lindström var väl stjärnan) som då var 1:e stadsingenjör i Malmö, skulle rita Hagalund. Det planarbetet blev ju som du vet en långdragen historia, och först på 70-talet blev det resultat av det hela.

- Det var ju väldigt mycket diskussioner hela tiden runt Hagalund, både när man rev och när man byggde nytt. Hur det skulle se ut. Det var ju diskussioner i rikspresen t o m.

- Jodå, det fanns med överallt. I bakgrunden ligger ju det sätt som Hagalund från början kom till på, med små tomter och splittrade ägoförhållanden. Det fanns en del gamla kvar som naturligtvis sa att "jag bryr mig inte ett dugg om hur det går, men jag vill dö här". Sen var det ju dödsbon och andra inköpta ägare, byggmästare osv och dom ville ju förnya. Men det gick inte med dessa små ägor, varav de största var ca 800-900 m², utan man fick lov att göra ett stort grepp. Det var ju ett förskräckligt diskuterande, och samtidigt krävde den nya lagstiftningen att man bl a skulle ha friytor. Det fanns tomter i Hagalund som var bebyggda till 65% utav sin yta, med upp till 3 våningar i något fall, vilket gjorde att friytor inte fanns. Man fick också krav på att dels allmänna lokaler, skolor och daghem skulle finnas, och dels att det skulle finnas lite grönt. Folk skulle inte bara sitta i skuggan av 3-våningshus och dricka kaffe.

- Det förvånar mig när du säger det, för att i dom skildringar man får av Hagalund minns ju alla grönskan, speciellt på våren och sommaren med dom lummiga träden i trädgårdarna osv.

- Jodå, det var jädrigt fint när äppelträden blommade, där dom fanns, för det var inte alla som var så hårt utnyttjade som jag nyss nämnde. Man kunde sitta där och dricka både starka och svaga drycker och allting var frid och fröjd. Men det var inte fullt lika roligt i oktober-november när regnet piskade och man skulle springa ut till "dunderhuset" för sina behov, och gå och hämta vatten i pumpen eller fönstren var så otäta att tapeterna fladdrade som gardiner innanför och i den stilen. Så man kan se det från två håll.

- Men det var just grönskan jag tänkte på.

- Grönskan fanns, men naturligtvis varierade det. Vid tillkomsten berodde det på hur mycket pengar man hade - man byggde sin första kåk, och sedan hade man råd att bygga större och större, och de som var värst hade hela sin tomt täckt. Men då fick de som inte byggt så mycket hålla med grönska.

- Det var ju väldigt omstritt, den var t o m hemligstämplad den här planen vill jag minnas.

- Hemligstämplad var den inte, men vi hade faktiskt fått direktiv av fastighetskontoret, indirekt då från drätselkammaren, att hela arbetet inte skulle få resultera i någonting som innebar att saneringsförlusten översteg 10 miljoner. Och det materialet fick vi inte släppa vidare. Sedan var det naturligtvis så att i den här allmänna, vi ska säga inte villervallan kanske, men som du sa, intresse som fanns från alla håll, fick vi naturligtvis order om att inte vifta för mycket med arbetena. Det fanns ju förslag ifrån 2-våningar upp till 20 våningshus, och dom som inte skulle få någon byggnadsrätt klagade och så där. Det var naturligtvis order om att i möjligaste mån inte släppa ut för mycket, för att arbetet inte skulle störas alltför mycket.

- Det blev ju ett radikalt grepp.

- Ja, och jag säger fortfarande, för än i dag händer det att jag blir tillfrågad "vad tycket du om Hagalund", och jag kan inte svara annorlunda än vad jag alltid har gjort, att med dom förutsättningar vi hade då, så blev det ett riktigt resultat. Men jag är fullt medveten om att skulle jag få det jobbet idag, skulle det se helt annorlunda ut. Det är lustigt nog folk som fortfarande säger "tänk vad vackert det är när molnen går i fasaden här, och tänk att jag känner dom och dom som bor i Hagalund och trivs där uppe. Så det är inte alla som bara klankar på Blåkulla.

- Nej, naturligtvis inte. Det finns väl alltid folk som hittar sin tillvaro överallt. Jo, en sak som debatterades väldigt mycket var att man skulle spara en liten del och göra ett litet kulturresevat av. Det diskuterades att man skulle flytta väl valda hus till vattentornet bl a. Det rann ut i sanden, vet du varför det gjorde det?

- Jo, det var en ekonomisk fråga som mycket annat. Dels var byggnaderna som man diskuterade skulle flyttas i flera fall i så dåligt skick att man ifrågasatte möjligheten. Och om det hade varit möjligt skulle det ha betytt utökade kostnader pga det dåliga skicket. Så det sprack. I stället pratade man om att kv Odin ev kunde ha kvar byggnaderna, men som jag nyss sa, kvaliteten på husen i Hagalund var i många fall så dålig att de var praktiskt ogörliga att rädda. Och i med att det hade lagts byggnadsförbud över hela området och oron och osäkerheten hade funnits redan under 30-talet, så hade underhållet eftersatts på de flesta hus.

Huvudsta

- Ett annat område som man inte har pratat om så mycket som Hagalund är Huvudsta. Där har det ju också rivits, men där var det inte lika radikala grepp, utan det gamla Huvudsta försvann mera successivt.

- Både ja och nej. Vi började lite försiktigt. Markägarförhållandena var bättre och det berodde väl kanske på att tomterna var lite större där. På norra sidan av järnvägen kom den storskaliga bybyggelsen, som dåvarande Riksbyggen stod för, kv Hanneberg. På södra sidan lyckades vi faktiskt få en mindre skala på det hela, och där kunde vi i stort följa tomtgränserna.

- På den södra biten ja, där kan man ju fortfarande hitta lite grann av den tidigare strukturen, vägarna t ex finns ju kvar.

- Ett hus är kvar från den tiden.

- Ja, men det finns flera, gamla Frälsningarmén och i kv Klippan finns det ett hus kvar.

- Ja, men det är på norra sidan. Ja, det är två hus det är riktigt.

- Och sen är det tvåvåningshuset på Storgatan, varför har det blivit kvar?

- Det var en byggmästare som köpte tomten och skulle bebygga den som ett enskilt objekt. Men tomten var lite för liten, så den blev helt enkelt kvar, vilket var mycket olyckligt. Det var faktiskt möjligt på den tiden för en del av dom mindre byggmästarna att köpa en fastighet, och det räckte som objekt för honom. Idag är sådana objekt för små.

- Det är ganska roligt att titta på det där huset. På baksidan finns den gamla trädgården kvar, som är väldigt fin med små gångar och täppor och äppelträd. Alltihop har dom fått in på den lilla tomtytan. Granntomten har man asfalterat och ställer byttor med blommor i på sommaren. Det är olika tidsepoker.

- Jag har levt större delen av min barndom i ett hus som byggdes i slutet av 1800-talet och där det fanns en jättestor trädgård med berså, flaggstång och vedbodar i långa rader. Vi hade friytor där man kunde spela brännboll och sparka boll, så visst fanns det fördelar med den typen av bebyggelse.

- Om vi övergår till Huvudsta gård, var väl Wiboms ägare men sålde till Valvet.*

- Ja, de började redan på 50-talet att planera för hela detta stora område. Valvet slog på stort och anlätade den största arkitektkraften vi hade i Norden då - Alvar Alto. Men han var nästan aldrig här. Han var här några gånger, han blev hitkallad, men då var det huvudsakligen att sysseletta honom på krogen. Jag har aldrig hört talas om någon människa som kunde konsumera så mycket sprit som han. Han upprättade ett kontor här, som skulle rita på Huvudstaområdet. När inte Alto orkade mera, kopplades en annan känd professor in, Paul Hedqvist, och så fanns det dels arkitekter från Finland och dels svenska arkitekter inkopplade. Resultatet blev ju inte så där vidare bra. Men 1959 kom så det stora köpet, när Solna stad förvärvade Valvet för 42 milj kr. Det var det största hysch-hysch jag har varit med om någon gång. Det var tre herrar som i största hemlighet hade förhandlat med, vad hette Wallenbergs sjökaptan som god vän med honom? (Ljungberg). När vi kom en morron blev vi tillhållna att ringa hem och tala om att vi fick inte komma hem förrän det var klart, möjligtvis någon gång på natten. Och då togs beslut i tur och ordning i alla nämnder och styrelser, t o m fullmäktige hade inkallats. När det var klart vid 10-tiden på kvällen, sändes det ut en presskommuniké om att vi hade förvärvat marken utav Valvet. Sen hade vi ett särskilt kontor som vi kallade Huvudstakontoret, ett litet separat kontor som låg lite vid sidan om. Dom satt borta på Råsundavägen 100.

- Men nu skall vi se här. Valvet byggde väl ändå lite grann?

Vireberg

- Ja, vi började redan 1948 att arbeta med Valvet, så den första planen är den som ligger efter Ekensbergsvägen, i nuvarande Vireberg. De hade en driftig man som ledare som hette Harald Frölen, och han var väldigt mån om att vissa byggmästare som han hade träffat i sin tjänst i Djurgårdsförvaltningen fick favören att bygga där. Valvet ägde marken, och efter det att den planlagts fick byggmästare köpa och bygga på tomterna.

- När var det ungefär?

- Det var på 50-talet. När jag kom till Solna såg jag kossor gå och beta på den marken. Det var nämligen lantbruk på den tiden. Ekensberg var en gul gård, och den låg ungefär där brandstationen ligger nu. Markerna sträckte sig bort till Hagby, som låg på gränsen till Sundbyberg. Det var en familj som hette Larsson som bodde på Ekensberg.

- Vem byggde i kv Vimpeln?

- Kvarteret Vimpeln byggdes av Riksbyggen. Där var tidigare en massa små fastigheter som låg inom det gamla municipalsamhället. 1963-65

- Fick Riksbyggen köpa mark av Valvet?

- Nej, marken och fastigheterna i det gamla Huvudsta ägdes av olika privatpersoner, och köptes upp i stort antal. De var byggda efter ett gammalt rutnätssystem.

* Fastighets AB Valvet var ett Wallenbergägt företag, som köpte större delen av Huvudsta gårds mark 1947.

- Vad gjorde Valvet mera?

- Sen började vi med industriplanering för Virebergs industriområde på 50-talet. Man började inte bygga förrän in på 60-talet, för där tog planeringen lång tid. Eftersom det låg nära till spår, funderade man mycker över hur man skulle spår försörja det hela. Så vi har planer där vi hade lagt in spår. Sen hittade man på något modernt, som hette vagnbjörn. Man körde upp järnvägsvagnarna på en vagn som kunde dras på gatorna, som man skulle dra in här. Och så var inte det populärt längre, sen i slutet av 50-talet, då äntligen planerna började bli färdiga, så skulle det bara vara spår förbindelse till dom närmaste fastigheterna. Resten klara sig med biltransport.

- Finns det i dagens läge några spår som hör hit?

- Ja, det går spår till bl a Arvid Nordqvist.

- Då har vi gått igenom det som Valvet var inblandat i. Sen köpte kommunen kvarvarande mark av Valvet och planlade resten.

- Vi har planlagt hela södra Huvudsta. Det var alltid så på den tiden att staden upprättade planen, och först därefter delades marken upp mellan olika intressenter. Det är väldigt viktigt. Nu ser man lite annorlunda på det, men det var den skillnaden.

Municipalsamhället

- Alla de gamla kvarteren som låg inom det gamla municipalsamhället, hade ju många olika ägare, så det kan ju inte ha ingått när Wibom sålde till Valvet.

- Nej, det ingick inte.

- Vad jag vill komma åt är skillnaden mellan Huvudsta och Hagalunds omdaning. I Hagalund köpte kommunen in alltihop och rev och byggde nytt i ett svep, men i Huvudsta verkade det ha varit.....

- Det var tack vare skillnaden i ägoförhållandena och tomternas storlek. Pga de små ägorna i Hagalund blev vi tvungna att göra som vi gjorde. Vi begärde t o m expropriationstillstånd, den möjligheten fanns ju på den tiden. Vi hade ett expropriationsmål uppe för avgörande för att klargöra kostnadsläget. När det var klart blev följden att man kunde göra frivilliga överenskommelser och förvärva marken. Man hade konstaterat att problemen i Hagalund gick inte att lösa - med tanke på ägoförhållandena, terrängförhållandena och övriga förhållanden där uppe - med mindre än man gjorde en radikal lösning. Först när kommunen ägde all mark kunde vi göra något. Det var bara ett litet hörn som vi inte kunde förvärva, så där fick dom bygga på ett annat sätt.

- Då tror jag att jag förstår. Sen tillkom det nuvarande Huvudsta. Har det kommit till på 60-talet det mesta?

- Ja, det var en väldig produktion av bostäder då. Ungefär hälften av kommunens areal ägdes då fortfarande av staten, och enligt de planer som

då fanns inom de statliga kretsarna skulle de användas till rikets gemensamma ändamål. Så affären med Valvet möjliggjorde att vi kunde fortsätta bostadsproduktionen i Solna. Nästan all bostadsproduktion under 60-talet och början på 70-talet låg i Huvudsta.

- Även in på 70-talet? Vilka var dom sista områdena som byggdes?

- Ja, det var väl i Jungfrudansen. Huvudsta Centrum kom också till i den vevan. Visserligen planlades redan på 30-talet en förortsbana hitut, dvs tunnelbana, men det klarlades inte. När vi planerade här på 60-talet pågick också planering för tunnelbanans utsträckande åt det här hållet. Lustigt nog är sträckningen mycket lika det som man skisserade på 20- och 30-talet.

- Att Huvudsta Centrum har hamnat där är hänger alltså ihop med tunnelbanan. Men fick de inte vänta ganska länge på den?

- Den första tunnelbanan förbi Västra Skogen öppnades väl i augusti 1975, det är den som går förbi Solna Centrum. Huvudsta Centrum kom med i den sista omläggningen, som ju skedde i augusti detta år - tio år senare.

- Västra Skogens T-bana kom då inte så långt efter det att man byggt husen vid Johan Enbergs väg, eller byggdes dom på 60-talet?

- Nej, in på 70-talet, så här kom bebyggelse och tunnelbanan rätt lika i tid.

- Huvudsta gård, har det inte var några problem med de gamla husen där nere?

- Det var inga problem. Det träffades ju en överenskommelse så den marken behölls av Wiboms och dom ville ju, för att klara underhållet här nere m m, få en plan över sitt område. Slottet ligger ju kvar och dom övriga byggnaderna har dom fått möjlighet att använda till andra ändamål. I samband med byggnadsloven har vi med hjälp av antikvarisk sakkunskap sett till att det som hänt inom området varit godtagbart med tanke på kulturarvet.

- Det måste ha varit lite av nybyggaranda i Huvudsta på 60-talet och början på 70-talet.

-Ja, visst var det det. Det var ju där allt hände då, för vi hade ingen annanstans att bygga på. Det fanns väl en och annan lucka som kanske fylldes till samtidigt, men huvuddelen av produktionen låg här nere. Vi var då uppe i en ganska hög produktion. Siffran kan jag inte i huvudet, men efter det att Huvudsta och Västra Skoogen blivit fullbyggda blev produktionstakten väldigt låg. Inte förrän vi nu förvärvat mark av staten, har vi fått igång bostadsproduktionen igen.

- Har du någon uppfattning om det mest var solnabor som flyttade in i Huvudsta?

- Det var väl både ock. Jag tror att värdarna ställde krav på soliditet som gjorde att det skedde en viss sällning, men meningen var väl att man

skulle hjälpa solnaborna. Läget gjorde att det fanns väldigt stort intresse från folk i bostadskön för att få bo här, men i bostadskön fanns det också folk från andra håll.

Skytteholm

- Vi kanske kan övergå till Skytteholm.

- Skytteholm ingick i det förvärv Valvet gjorde, och det var det första som kom egentligen. Den allra äldsta planen vi har för Skytteholm är faktiskt signerad Alto, tillsammans med arkitekten för Chinabiografen i Stockholm som hette Stark. Stark var i Kina och när han kom hem därifrån ville han göra en biograf och så blev det China. Han var god vän med Alto, så dom står vill jag minnas, båda två på den första stadsplanen.

- Har man följt den stadsplanen?

- Nej, den ändrades sen. Själva Hannebergsområdet.. (Band 2) Jag har varit med och ritat, men i samförstånd med Valvet. Vi tog en plan för hela den kakan, och så träffades ett stort avtal beträffande marken i samband med planen som är daterad 1955, vill jag minnas. Den var inte med i 1959 års avtal.

- Skytteholmsfältet?

- Wallenbergarna skänkte vissa marken, bland annat platsen där Solnahallen ligger. Det var meningen att den marken skulle användas till ett handelsgymnasium. Wallenbergarna var angelägna om att få handelsutbildning. Och idrottsområdena skulle läggas ut som gemensamma idrottsområden. Det var ganska skärpta bestämmelser för hur det skulle få användas, med uttalad önskan från den tidigare markägaren att det var för idrottsändamål.

- Och skolan då, är den senare?

- Nej, den var med i det hela.

- Då var det kommunen som byggde skolan.

- Jadå, vi fick köpa marken, och den låg i stadsplanen för allmänt ändamål.

- Det var alltså Valvet som låg bakom bebyggelsen runt Framnäsbacken?

- När byggmästarna som byggt i Vireberg var klara där, flyttade de över och byggde i stort hela Framnäsområdet, det var samma namn.

- Ingick området söder om Centralvägen i samma paket?

- Det var tidigare. Den planen fastställdes 1948, strax innan jag kom. Det byggdes efter den planen; punkthusen vid Hannebergsgatan och de vinklade husen som ligger närmast Centralvägen.

- Husen är ju grå. Det påstås att dåvarande stadsarkitekten Hagberg färgsatte alla hus grå för att han vid något tillfälle fått mycket kritik för sin färgsättning.

- Den orsaken har jag inte hört, men jag vet att allt var grått och att det klagades på det. Men jag skall nog försvara honom, för på den tiden var det rätt vanligt att husen blev grå. Husen var ju putsade i mycket stor utsträckning och man använde då gråa färger, vilket är ju ganska naturligt för då blir det inga extra tillskott i putsen.

- Bra ekonomi om inte annat.

Solna centrum

- Hur var det med Solna Centrum?

- Det kom till när man började prata om ABC-staden - Arbete, Bostad och Centrum. Man konstaterade att man behövde göra centrum för Solna, och tankegångarna var också med i generalplanen. Då visade det sig att mellan Hagalund och Huvudsta låg det en "triangel" som var tom. Det var ju ett alldeles idealiskt läge för ett centrum som kunde betjäna alla närliggande områden - Råsunda, Hagalund och Huvudsta. Det kom ju till och blev färdigt 1964.

- Den marken var också Wiboms från början.

- Det var mark som kommunen delvis hade förvärvat. I Altoplanen för Centralvägen fanns de första tendenserna till en butiksförsörjning här. På norra sidan av Centralvägen hade han lagt in en liten bebyggelse som jag vill minnas var i tre våningar, där det skulle vara kontor och i bottenvåningen butiker. Sen kom funderingar på ändringar som aldrig blev verklighet. Så på området där centrum ritades fanns en gammal plan med en liten bebyggelse längs Centralvägen.

- Är det du som har ritat planen för Solna Centrum?

- Nej, den formella planen har jag gjort. Vi gjorde nämligen så, att när vi visste att de skulle bli centrum här, anlätade vi en arkitekt som hette Fred Vorbaldt bli en känd inom begreppet Bauhaus i Tyskland. Han kom därifrån och hade flytt till Sverige. Han har arbetat ihop med Gropius och de andra. Han ritade ett förslag till centrum som var mycket fint och bra, men genom lite politiska turer så stjälpes det och så tillkallades en herre som hette Sture Frölén, som råkar vara bror till Harald Frölén. På ett par kafferaster så slängde han ihop planen och därför blev centrum som det blev. Men den godtogs. Det var lite mygel bakom ryggen på alla tekniker. Den marken med plan erbjöds sedan till högstbjudande och det var då som Kalle Liljesköld bjöd högst och kom att bygga Solna Centrum.

- Gjorde han alltihopa?

- Han byggde alltsammans här. Han gick omkring och frågade "vill ni ha affär i Solna Centrum", "ja, det vill vi ha". "Då vill jag att ni lånar mig så mycket pengar...". På det där viset gick det till.

- Var Vorbaldts plan mycket annorlunda?

- Ja, den var mycket annorlunda. Byggt med små passager o dyl på det sätt som man då trodde var riktigt, och som idag säkert haft större värde än Fröléns plan. För Fröléns plan har ju, nu när man planerar ombyggnad och överdäckningar, visat sig ha både tekniska och andra fel. Sen att strukturen i Solna Centrum blev galen, det berodde ju på det sätt på vilket det kom till. Man såg ju till att den som kunde betala för sig fick lokal. Det utreddes aldrig vilken sammansättning av butiker som egentligen var det riktiga, utan det var tillfälligheter som avgjorde - vilket ju har föranlett att det sedan ändrats successivt, och hela tiden till det sämre. Därför har en del butiksservice slagits ut som borde ha funnits kvar.

- Fasadbehandlingen i Solna Centrum har ju kritiserats med alla dessa plåtfasader som är ganska tråkiga.

- Det var den tidens sätt att se på fasadbehandlingen, och det var de ekonomiska argumenten som var avgörande. Stadshuset har ju fått en annan utformning, men har andra tekniska fel som är påtagliga. Nu åtgärdas taken som har tagit stryk väldigt mycket. De var tydligen inte så bra, men det är ju i alla fall över 20 år sedan sen de kom till, och tak är ju någonting som normalt måste underhållas med viss regularitet för att dom skall klara sig.

- Det var alltså billigast att slänga på plåt därför blev det plåt.

- Dessutom var det i plåtens barndom. Man var från arkitekthåll lite nyfiken på plåt som fasadmateriäl och använde det i tid och otid.

- Det är ganska intressant att se det nya Märsta Centrum, som ju är byggt på 80-talet och där man har gått tillbaka till en form av småskalighet. Det har blivit mycket trevligt.

- Man vill ha möjlighet att handla praktiskt taget allt på ett ställe, och man har börjat känna behov av inte hamna i något stort, utan känna lite av den gamla stadskänslan. Jag är född i en liten stad, och nu när jag går på Storgatan i Nyköping så är det något helt annat än när jag var pojke. Bönderna kom in och hade "inspalt", som det hette på sörmländska, kom med häst och sålde sina varor på torget. Du ser att man blir nostalgisk på gamla dar.

Bagartorp

- Det var Solna Centrum. Om vi nu övergår till dom norra delarna.

- Ja, det var ju från början staten som ägde marken där. Vi var ju en gång i tiden Sveriges största garnisonsstad. Vi hade ett flertal regementen och staber m m. Frösundaområdet hade militär användning och uppe i Järva fanns det också områden som var för militärt bruk. I övrigt har vi tre kungliga slott som ligger på statlig mark, Karlberg, Haga och Ulriksdal, vilka väl alla skall ligga kvar. I slutet av 60-talet hade man planer på att göra en statlig stadsdel härute, dit man skulle flytta ut

en del från de centrala delarna av Stockholm. Men sedan kom Järnafältsöverenskommelsen, och då hoppades ju kommunen att vi skulle få vara med och få en del mark. Vi fick dåvarande Kapplöpningsbanan, nu heter det Ulriksdalsfältet, och den lilla snutten "Agnesberg". I övrigt behöll staten markerna här, fortfarande med tanke på att flytta ut statliga verksamheter. Vi minns ju den här terminalhistorien där posten, SJ och ASG skulle ha ett område som täckte 80 fotbollsplaner. Dit skulle de dra ett stickspår som skulle hänga 16 meter upp i luften, alldeles intill Uppsalavägen, på en slags konstruktion som aldrig redovisades.

- Kommunen har ju ändå kommit åt området runt Ulriksdals station, Bagartorpsringen och där omkring.

- Ja, det området fick vi förvärva en gång i tiden, och om jag minns rätt var det med i Järnafältsöverenskommelsen och kom omedelbart efter den. Vi fick hjälp med förvärvet utav dåvarande Regionplanekontoret. Regionplanekontoret hjälpte oss också när vi skulle göra en plan för Kapplöpningsbanan, men då var det inte klart hur det skulle bli med det området, men däremot Bagartorpsringen fick vi bebygga. Det låg bara några gamla kåkar där efter järnvägen, som hette Karlso.

- Att man fick just det området berodde, det på närheten till stationen?

- Ja, då hade man kommunikationerna. Allt runt stationen byggdes i ett svep, och det var arkitekt Ernst Grönvall som ritade. Det måste ha varit i slutet av 60-talet.

- Törnbacken och däromkring är det inte något äldre?

- De områdena fick vi förvärva redan på 50-talet, norra och södra Ritorp. Det berodde på att staten behövde bostäder för militär och SJ. Vi fick förvärva markerna mot att det träffades ett avtal där en viss procent, vars storlek jag inte kan nu, skulle gå till bostäder för statligt anställda. Närmast då som sagt till militär och SJ-anställda. Planerna har vi ritat här på kontoret. Sedan bildades bostadsrättsföreningarna, där de flesta av innehavarna är statligt anställda.

- Jaså det var så, det var intressant. Det är därför det kallas södra och norra Ritorp. Det är en väldig begreppsförvirring när det gäller namnen just i det här området.

- Dom kallade alltihopa för Ritorp, efter den gamla gården som ligger mitt i södra Ritorp. När vi gjorde planerna fortsatte vi med de gamla beteckningarna, norra och södra Ritorp. Det var kanske inte helt rätt.

- Biblioteket kallas ju för Ulriksdal, området för Ritorp och sedan ligger det inte så långt från Bagartorp, men är ändå åtskilt. Järva kallas det också ibland.

Bergshamra

- Bergshamra då?

- När jag började här hade kommunen nyligen förvärvat norra Bergshamra av staten för att bygga bostäder. Det var före min tid, 1945 eller 1946, så bakgrunden kan jag inte. Det utlystes en arkitekttävlan, och de som vann var Backström & Reiners som ju då hade lanserat stjärnhuset, det första hade just påbörjats nere i Gröndal vid den tiden. Då fick jag som nyanställd här i uppgift att tillsammans med dem upprätta den formella planen. Så jag satt vissa dagar inne på deras kontor på Blasieholmen och ritade på stadsplanen tillsammans med deras arkitekter. Planen fastställdes 1949 eller 1950 och den första delen av stjärnhusområdet byggdes. Sedan tänkte man om, och vi fick göra en ny plan med andra typer av hus. Den planen fastställdes och man började att bygga gator och ledningar efter den. Men sedan ändrade man sig en gång till, och planen ritades om som den nu ser ut - bebyggelse och centrum och med området i Gravyren, Laveringen och Reliefen och även på norra sidan Vinden och Västan och hemmet för gamla. Sedan var det en ny inbjudan till arkitekttävlan för centrum och den vanns av Georg Varhelyi, så han är pappa till utformningen av Bergshamra centrum.

- Det är ju också så där grått.

- Vi har försökt bättra på det lite nu. Dom har fått lite färg på balkongfronterna. Det visar ju att man kanske inte skall tro på det där med Hagbergs misslyckade färgsättning. Det fanns andra också som gjorde gråa hus.

- Så stjärnhusen byggdes redan 1950?

- Ja, i början av 50-talet. Dom är ju väldigt fina i skalan.

- Ja, jag tycker dom är fina. Det var tidiga stjärnhus kan man säga?

- Ja, stjärnhusidén kom ju då. Det var Backström & Reiners som hade fått inspiration utifrån, det var någon engelsk tankegång tror jag. Stjärnhusen var väldigt rationella med bostäder i tre vingar runt ett trapphus. Dom fick ju tillfälle att hos Olle Engkvist som var ett stort namn inom byggnadsvärlden på den tiden, pröva dem i Gröndal.

- Sedan var det tal om att Skandia skulle flytta ut hela sin verksamhet, i kv Sfären och Punkten skulle de ha sina lokaler. Dom var så intresserade och så långt komna i sina funderingar att det byggdes ett provhus där dom inredde kontor med belysning och möblering och alltsamman.

- Det var på 50-talet det?

- Sedan tappade dom helt intresset. Det var meningen då att tunnelbana skulle dras ut dit, en tunnelbanestation var t o m planerad precis under dem. Men vi lyckades vrida banan åt väster, vilket var riktigt ur vår synpunkt. Då såg Skandia annorlunda på saken och ville bo kvar i city och byggde i centrala Stockholm i stället. För några år sedan började Skandia ånyo planera för att bygga nytt huvudkontor på sin mark i kv Sfären. Det var då vi lyckades få till den här rokaden mellan Sfären och Bergshamra Centrum.

Kungshamra

- Kungshamra då, där var väl inte kommunen inblandad egentligen?
- På 60-talet beordrade staten att kommunerna runt Stockholm skulle biträda med studentbostäder, så vi fick ju lov att göra något. I Huvudsta byggdes några studentbostäder, och så var det det här området. Studentkåren tog på sig sina bästa kostymer och vattenkammade håret och gick helt enkelt upp till kungen och frågade om dom inte fick förvärva en bit mark utav staten. Det sa kungen ja till.
- Jaså, det var studentkåren självt som ordnade det.
- Ja, han tog fram telefonkatalogen och rev ut kartan och ritade med darrande fingrar en liten ring runt ett område. "Det här kan jag tänka mig att ni kan få", och så lämnade han det till Djurgårdsförvaltningen som skulle ta hand om det hela.
- Gustav VI Adolf? Självt, egenhändigt?
- Det påstås det. Jag var inte närvarande, jag ljuger efter som andra har ljugit före. I alla fall blev det en tävling om området, och det var min gamle lärare från Teknis professor Eskil Sundahl, som fick uppdraget. Husen var mer genomarbetade från början, grupperingen och allt var klart, men sen skulle allt vara billigt och då hoppade Ohlsson & Skarne in och erbjöd sig att elementbygga och kom med sina gråa saker. För att få lite glädje blev snickerierna målade i stället. För värmeåtervinningens skull har man nyligen byggt en massa mystiska saker på taken, så nu är det inte riktigt vackert där ute.
- På något sätt tycker jag de där husen är trevliga. Dom flesta tycker däremot inte dem.
- När man sitter så här så måste man ha förståelse för att stadsplanering är ungefär som dammodet. Det växlar. Man får försöka se varje hus i sin tid för att förstå det hela, och då kan man nog säga som du att det var snyggt då och att faktiskt det finns värden i utseendet i dag också.
- Dom redovisar verkligen den råa betongen och sen de här starka färgkontrasterna.
- Ja, det är typiska exponenter för det tänkande som fanns då.
- Kommunen var aldrig speciellt inblandad.
- Vi gjorde stadsplanen förstås. Det var en tävling som vanns av någon av de yngre arkitektgrupperna "de unga lejonerna" som hade kommit fram då.
- Var det inte Eskil Sundahl som gjorde planen?
- Eskil Sundahl hade hand om byggandet sen. Planen gjordes av oss, den formella planen. De hade fått området och så hade de utlyst en tävling på hur husen skulle vara och så gjorde vi planen. Den är mycket enkel, det är bara en stor ytplan. Då hade vi alltså tävlingsresultatet att gå efter.

Uno Åhrén i Råsunda

- Har vi glömt något? Jo, Råsunda då, där har man också byggt lite på senare tid, lite förtätning.

- Jo, men det är inte så mycket. När jag kom hit hade man byggt husen som ligger efter Råsundavägen längst bort mot gränsen till Sundbyberg, och husen som ligger på norra sidan kom till i början av 50-talet. Mellan 1945 och 1958 byggdes Bergsstigen och Erik Sandbergs gata. Jag flyttade själv in i ett hus där 1949.

- Det är de i rött tegel?

- Rött tegel på dem vid Råsundavägen och gult tegel på dem som ligger uppe på knallen efter Bergsstigen.

- Under 1960-talet byggde man ingenting i princip i Råsunda?

- Nej, vi hade inte så mycket att bygga på. Näckrosområdet kom till, och pappa till både plan och hus var ett annat känt namn, Uno Åhrén, som också har nämnts i dagarna med tanke på gamla tider.

- Var Uno Åhrén inkopplad där?

- Han var då chef för Riksbyggen i Göteborg och kom hit och fick rita både stadsplan och hus.

Karolinska sjukhuset

- Karolinska då?

- Det ritade Ture Rydberg när de skulle flyttas ut från Stockholm. Det var före min tid. Sedan har det ju hänt stup i ett ändringar där. Jag föreslog en gång, när Torsten Josefsson var länsarkitekt, och ville bygga det sista personalhuset som ligger närmast Solnavägen och som hänger rakt ut över där, att han skulle försöka få Karolinska att flytta ut till Rimbo. Där har dom oändliga marker att bygga på.

- Jag delar den uppfattningen, sa Torsten Josefsson, men jag tror inte att det är genomförbart.

- När man tittar på de här beredskapsplanerna som Hugo Serdén jobbar med så förstår man att Karolinska sjukhuset skulle må bra av att flytta. I en krigssituation kan man inte använda det.

- Bostäderna vid Tomtebodan är väl också ganska nya? -

- Tomtebodaskolan fanns ju när jag kom hit, men det skulle göras bostäder till sjuksköterskor för de här institutionerna. Det var också en tävling. Den som ritade de husen heter Hans Borgström, son till Birger Borgström, som var en av papporna till fotbollstadion bl a.

- När var det?

- Det måste ha varit in på 70-talet. Det var svårt att få anställda till sjukhuset om man inte hade bostäder att erbjuda.

Wibomstippen

- Har du upplevt Wibomstippen? Har du sett den i verkligheten?

- Ja, när den var igenfylld och det växte ogräs och man hade midsommardans där. Den låg ungefär där Solnahallen ligger idag. Jag har en granne som är född i Huvudsta, och han har visat bestämt att där sporthallen ligger, där låg tippen. Så allt snack om att det är dödens centrum här är lögn.

Sammanfattning

- Är det någonting som du djupt skulle vilja ha gjort.

- Ja, det finns två saker. För det första så var man ju nitisk på den tiden. Jag drev ett ärende om en skylt som en hårfrisörskan ville sätta upp i Vasalund. Hon vill ha en, som jag tyckte då, mycket otrevlig färg, som jag jämförde med damunderkläder. En svagt skär skylt. Jag lyckades driva det så att hon fick ändra till en blå skylt. Efteråt tyckte jag nog att jag var lite hård.

Men det stora misstaget jag gjorde var, när jag efter en dryg halvtimmes övertalning av byggmästare Ehn och dåvarande drätselkammarordföranden K A Larsson, gick med på två våningar till på den långa byggnaden i kv Alby gård, den så kallade Ulbrichtmuren. Det ångrar jag fortfarande. Jag var då inte stadsarkitekt så jag kunde inte påverka utformningen, men om den varit två våningar lägre och fått lite mer genomtänkt fasadutformning skulle den ha varit godtagbar. Som den ser ut idag blir jag ledsen varje gång jag ser den.

- Det är på andra sidan Huvudsta skola. Den är lite kompakt.

- Det är inte vackert. Sen har man väl gjort en och annan gubbe, men det har man försökt att glömma bort. Jag har någon gång sagt, att jag har varit med om alla galenskaper i den här kommunen sen 1948, så jag får inte frånta mig något ansvar.

- Det har ju varit en massa byggnadsnämndsordföranden som du fått "tampas" med. Det har väl varit lite olika erfarenheter antar jag.

- I stort har det gått bra. Det är klart att man fått sina smällar. Lustigt nog kommer en del smällar just när man ska sluta, men det skall jag inte kommentera här. Det har funnits tider då man har funderat på om man inte skulle ge upp det hela. Samarbetet med nämnden har i stort varit bra. Det har gått bra. Det kan bero på personliga förhållanden på ömse sidor, men nog har det varit tillfällen när man funderat på om man inte skulle ge upp. Det kan ju förefalla konstigt att man sitter på samma post praktiskt taget hela sitt yrkesverksamma liv. Det verkar inte riktigt normalt. Speciellt kanske inom vårt gebit, för man söker sig väl

till nya arbetsuppgifter. Här har dock inträffat det lustiga att arbetsuppgifterna har kommit till mig i stället. Vi har sysslat först med tätortsproblematiken, förvärv av mark, vägproblem, generalplaneproblemen, utbyggnad av södra Huvudsta, förnyelse av Hagalund, nya områden i norra Solna. Det har ständigt varit uppgifter som har varit intressanta och skojiga. Man har naturligtvis bundit sig till kommunen, man bor här och har sommarstuga i skärgården, så man har naturligtvis inte funderat på att flytta härifrån.

Men som svar på den första frågan, det är klart att det har sina sidor att ha att göra med politiker. Det kan man inte undgå att påpeka.

- Nej, man blir ju alltid ställd inför att schackra med sin yrkeskunskap på grund av olika hänsynstaganden som man inte rör på. När du kom vem var ordförande då?

- Erik Eriksson en murare i Råsunda, som hade suttit med i Råsunda municipalsamhälle i många år. Han dog 1952 och efter honom kom Erik Jansson.

- Har du några ord på vägen till en ev efterträdare?

- Ja, det blir ju ingen efterträdare, men den som skulle komma efter mig skall nog ta vara på de möjligheter som finns att bygga i Solna. För även om vi under årens lopp fått oerhörd mycket kritik för vårt sätt att bygga, dom säger att vi bygger för högt, vi bygger för långt, vi bygger för trångt och det är tjockt och besvärligt, så finns det oändligt stora värden i den här kommunen att ta vara på. Då skall man nog anpassa bebyggelsen efter dom värdena också, och kanske inte låta den snöda Mammon helt få diktera utformningen. Om det blir en efterträdare hoppas jag att han får möjlighet att verkligen hävda de arkitektoniska synpunkterna på samma nivå som ekonomiska krav.

- Ja, just det. Då får jag tacka dig så mycket.

- Tack ska du ha själv.